

Integrerede brugerrettigheder

– Analyse af barrierer og muligheder for integration af brugerrettigheder til folke- og forskningsbiblioteker.

Af Niels-Henrik Gylstorff

Der er for mig at se ingen tvivl om, at en ambition om lige adgang for alle til fx de videnskabelige informationer, ikke på nogen måde kan opfyldes uden mange ekstra midler. For slutbrugerbetaling er urealistisk.

Niels-Henrik Gylstorff

Overbibliotekar
Aalborg Universitetsbibliotek
nhg@aub.aau.dk

Maj-nummeret af DF-revy havde en bagside-artikel om et nyt fælles lånerkort, som nu er under indførelse i Norge. Lånerkortvirvaret er en af de mange besværligheder, som vore brugere udsættes for. Brug tre biblioteker og ha' tre lånerkort, det skal man i Århus-regionen. Men er det nu den rigtige løsning med et kort, som i Norge? Næ – efter min mening er der bare tale om at flytte problemet et andet sted hen, for brugernes kortmængde reduceres ikke af den grund. Aalborg Universitet har fx indført et chipkort, som er ID-kort, adgangskort, AUB-lånerkort for de ansatte samt også studiekort for de studerende. Et nationalt lånerkort ville bare medføre et nyt kort til vore brugere, så det vil vi nødtigt deltage i. Det er derfor et glimrende eksempel på, hvor svært det kan være at finde "rigtige" løsninger på integrerede brugerrettigheder. Og på, at når man spørger brugerne, om de gerne vil have et fælles bibliotekslånerkort, men ikke anfører mulige ulemper, sagtens kan få ja på spørgsmålet. Men hvad kan man bruge det ja til?

En lang række problematikker af tilsvarende karakter er behandlet i Integrerede brugerrettigheder - Analyse af barrierer og muligheder for integration af brugerrettigheder til folke- og forskningsbiblioteker. Integrerede brugerrettigheder med brugeren i centrum og udgangspunkt i dennes behov er en af den slags ting, hvor det vist er ganske upassende at være uenig. Jeg skal derfor pointere, at jeg grundlæggende er

enig i meget i rapporten, men ikke nødvendigvis i det hele. For det er en meget kompleks problematik, man behandler. Vejen mod målet er fyldt med masser af sten. Og der er ikke nødvendigvis kun én vej til målet – og slet ikke en lige vej. Det er måske også derfor, at man i undertitlen nævner barrierer før muligheder. Analysen er resultatet af et ganske prisværdigt initiativ i Biblioteksnetværk Århus Amt, støttet af Biblioteksstyrelsens Udviklingspulje. Nu foreligger der en fyldig analyserapport suppleret med et større bilagshefte, og det hele er underbygget af bl.a. brugerundersøgelser og en ganske vel besøgt konference afholdt i januar måned i år. Jeg kan varmt anbefale at lade sig inspirere og reflektere med udgangspunkt i rapporten, som nok tager sit udgangspunkt i det regionale, men som også dækker det nationale. Analysen er opbygget tematisk, med det fysiske bibliotek, adgang til informationer, adgang til bibliotekerne, mulighed for vejledning og endelig tre scenarier for fremtiden.

Jeg skal i det følgende forholde mig konkret og lidt problematiserende til et par af de ting, der berøres i rapporten. En af rapportens implicite forudsætninger er, at en bruger er en bruger og et bibliotek er et bibliotek. Men i min optik er det en unuanceret og forsimplet betragtning. Der er tale om et meget bredt spektrum af forskellige brugere, i niveau og i faglig kontekst, selv om de i deres daglige brug tilsyneladende ikke gør forskel på bibliote-

kerne. Man berører ikke et muligt behov for segmentering af brugerne for netop at kunne optimere deres forskellige behov. Anerkendelse af segmentiel forskellighed mellem brugerne taler for en forskellighed i bibliotekerne. I dag er der stor variation i bibliotekerne, på trods af at vi alle samles under én og samme betegnelse. Jeg mangler en diskussion af, om bibliotekerne skal være en supermarkeds-kæde (informationsfötex'er er baseret på selvbetjening) eller en sammenslutning af specialbutikker med faglig viden suppleret af fælles online-handel. Som leder af et universitetsbibliotek med et klart ejerforhold og en ejerdefineret opgaveportefølje er min opfattelse det sidste.

Den meget brede og generelle tilgang er nok rapportens største svaghed. Mange af de muligheder, der skitseres, er vanskeligt gennemførlige i praksis. Ikke nødvendigvis lokalt, fx i en region, hvor man kan finde en løsning, der passer til de givne behov og muligheder, men umulige, hvis man formulerer dem som generelle mål. Et eksempel er det fysiske bibliotek, hvor brugerne forudsættes at kunne vælge studieplads frit. Behovet for studiepladser er stort, og en række uddannelsesinstitutioner, fx universiteter, stiller sådanne pladser til rådighed for sine egne brugere. Pladserne vil også kunne opfylde et behov hos andre brugere, men man er generelt ikke indstillet på, at pladserne bruges af andre. På Handelshøjskolen Bibliotek i København har skolens egne

Jeg mangler en diskussion af, om bibliotekerne skal være en supermarkeds-kæde (informationsfötex'er er baseret på selvbetjening) eller en sammenslutning af specialbutikker med faglig viden suppleret af fælles online-handel.

Integrerede brugerrettigheder

Analyse af barrierer og muligheder for integration af brugerrettigheder til folke- og forskningsbiblioteker

Af Biblioteksnetværk Århus amt og Århus Kommunes Biblioteker

April 2005

Udarbejdet med støtte af Biblioteksstyrelsens
Udviklingspulje for folke- og skolebiblioteker

Læs hele rapporten:

www.aakb.dk/graphics/portal/cby/Integration_af_brugerrettigheder.pdf

studerende fx problematiseret, at studiepladser optages af andre end indskrevne studerende. På AAU er hele undervisningsformen bundet op på projektarbejde, som sker i grupperum ude i fagmiljøerne, og her vil man heller ikke afgive plads til andre uddannelsessøgende, eller for den sags skyld til studerende fra AAU på andre studieretninger. Og AUB har slet ingen forbindelse til disse studenterfaciliteter.

I rapporten fokuseres der på adgangen til global information. Hvad er så lige det? Her benyttes det som samlebegreb for hele den netbårne information. Forskningsbibliotekerne investerer store summer for at kunne stille forsknings- og studierelevant information til rådighed for netop deres brugere, men mange andre potentielle brugere kan ikke få adgang. Hvilken løsning er den rigtige for dem? Der er for mig at se ingen tvivl om, at en ambition om lige adgang for alle til fx de videnskabelige informationer, som forskningsbibliotekerne udbyder 24/7 og steduaafhængigt til deres forskere og studerende, ikke på nogen måde kan opfyldes uden mange ekstra midler. For slutbrugerbetaling er urealistisk. Men risikoen er, at midlerne set ud fra en kost-nytte vurdering, vil vise sig at være givet dårligt ud. For de for-

søg, der har været lavet om fri adgang til den type information, har vist et skræmmende lavt forbrug. Vel enten fordi folkebibliotekernes formidling har været alt for dårlig eller fordi brugerne ikke har kunnet kapere det faglige niveau i forhold til deres eget behov og niveau.

Den teknologiske infrastruktur er også besværlig. Alle er i dag enige om at bibliotek.dk er en kanon løsning set fra brugerside, men skulle det have været lavet med alle interessenter involveret, havde vi helt sikkert været på projektstaden endnu. Dette skal ikke opfattes som en argumentation for, at DBC og BS bag lukkede døre kan løse alle problemer for bibliotekerne, men i netop denne sag var det en succes. Men en væsentlig baggrund for at det blev en succes var, at der var frie midler til rådighed. Midler, der ikke skulle tages ud af almindelige driftsbudgetter efter omprioritering af andre opgaver. I forhold til udviklingen af en fælles og standardiseret udvikling af den teknologiske infrastruktur er den finansieringsform problematisk, for når man investerer i fællesskab, vil man også have indflydelse. Lige nu er der faktisk to konkurrerende infrastrukturaktiviteter i gang i Danmark, centreret hhv. om

DEFF og om DBC – og med BS som involveret aktør begge steder.

Dette er blot konkrete eksempler på hvor komplicerede forhold, der skal findes gode og fornuftige løsninger indenfor. Nu skal man ikke fortvivle over det, men tage det som en udfordring. Og som jeg indledte, er integrerede brugerrettigheder en målsætning, som alle principielt kan stå inde for. Som nævnt synes jeg, at det er et godt arbejde, der foreligger. Analysen lever fuldt ud op til sit grundlæggende formål: At danne grundlag for strategiske drøftelser i Biblioteksnetværk Århus Amt og på landsplan. De strategiske diskussioner vil nok ske i to sammenhænge, dels indenfor det regionale samarbejde (primært i de store uddannelsesbyer) og dels nationalt. De regionale diskussioner bliver nok lettest; her er der tale om færre aktører og mere definerede fælles brugere, hvis behov kan løses bi- eller trilateral, og der er tæt forbindelse mellem beslutning og finansiering. Men når talen bliver om det nationale, er antallet af aktører voldsomt forøget, og den indre modstandskraft derfor sværere at overvinde. Det bliver spændende at følge og deltage i den proces.

Lige nu er der faktisk to konkurrerende infrastrukturaktiviteter i gang i Danmark, centreret hhv. om DEFF og om DBC – og med BS som involveret aktør begge steder.